

Kevesebb ellenességkép, több játéktér

Hét művész válasza a sportra

A sport a szórakoztatóipar része, amely a társadalom homlokterében álló jelenségek közül az egyik leglátványosabb növekedést produkáló terület. Társadalmi hozzájárulásainak számbavételénél a kutatók szinte minden alkalommal kiemelik, hogy a sport pozitív hatással bír a termelékenységre, hiszen közvetve és közvetlenül is javítja a közegészségügyi helyzetet, mérséklő tényezőként jelentkezhet az antiszociális viselkedések és a bűncselekmények vonatkozásában, és a felnövekvő generációkban egyfajta összetartó erőt képvisel. De mi a helyzet a sport és a képzőművészet összefüggéseivel? Hét kortárs alkotót faggattunk e két, első pillantásra egymástól távol eső terület egymásba kapcsolódásának lehetőségeiről.

SA: A művésznek mostanság focistának is kell lennie, hogy labdába rúghasson?

Sinkovics Ede: Lehetséges, hogy az üres stadionokat végül képzőművészek fogják feltölteni vizuális és virtuális tartalommal. Az *ÖN:GÓL* című alkotásom remake reakcióként jött létre a *KABINET ART* sportügyi részlegén a miniszterelnök megállapítása kapcsán, miszerint „A focisták végső soron, a dolog filozófiáját tekintve, művészek.” A „dolog” logikáját keresve, arra a megállapításra jutottam, hogy: „A művészek végső soron, a dolog demagógiáját tekintve focisták.” A logikus megállapítás eredményeként elfogadtam, hogy focista vagyok. Képzőművészként egyedül vizuális módszerekkel tudtam mérni, hogy focistaként hogyan is tudok helyezkedni, edzeni ebben a focirepresszív periódusban. Ehhez a kutatáshoz a legjobbal kellett edzenem, ezért létre kellett hoznom az életnagyságú, hordozható, bármilyen terepen könnyedén felállítható, monolit jellegű többfunkciós alkotást, amely fociszerelésben ábrázolja Orbán Viktor miniszterelnököt. Az alkotást a bemutató, propagáló klipben Felcsút határában helyeztük el, háttérben az épülő focikolosszeummal. Dudás Szabolcs fotóriporter rögzítette próbálkozásaimat, azaz hogy pályatársak hiányában, valamint tehetségtelenségemből kifolyólag hogyan

is tudnék gólt rúgni önmagamnak úgy, hogy egy időben ki is védjem azt. Az abszurd próbálkozás értelmetlenségét a Napfocikorong-felkeltte (egy jellegénél fogva misztikus, metafizikai elem) szakítja félbe, fociféllővé téve a sportolót az edzés végére.

Az alkotás követi a képzőművészeti vásári hagyományokat is, mivel az *ÖN:GÓL*

bérelhető rendezvényekre, ahol a látogatók fényképezkedhetnek az alkotással fejüket a lyukakon keresztül kidugva, vagy akár plüss focilabdával próbálkozhatnak beletalálni a képbe vágott lyukakba (a képről lepattanó kemény focilabda sérülést okozhat a kép közelében tartózkodó polgároknak). Nagy kereslet esetén sokszorosítással oldható

meg a piaci igény kielégítése. Az alkotás a nyári időszakban szabad-futballakadémiákon vendégszerepel, segítve a szabadfoci hagyományteremtő ápolását.

SA: *Pályák* című sorozatotokban a foci mint a társadalmi párbeszéd egyik metaforája kerül középpontba.

Borsos Lőrinc: Igen, valahogy így fogalmaztuk meg 2013-ban. Úgy éreztük akkorra - pár év direkt politizáló művészeti praxis után - hogy hatástalan igyekezet az aktivizmus irányába tovább radikalizálódni, mert nyilván nem tudjuk megdönteni vele a rendszert, viszont idejekorán feléljük a tartalékainkat. Nehéz volt összeegyeztetni az alkotói szabadsággal kapcsolatos igényeinket az aktivizmus szükségszerűen demagóg kommunikációjával. Nem szerettük volna, ha a tevékenységünk kimerül abban, hogy csupán a hatalom által odadobott csontokra reagálunk. Elfáradtunk a művészeti közeg elvárásaitól is, hogy miként kell jó ellenzékiként viselkedni. Fokozatosan beszűkült számunkra a társadalomkritikus művészeti szerep, és újra kellett értelmeznünk a motivációinkat (el is mentünk terápiára). Kevesebb ellenségképre és több játéktérre volt szükségünk, és ez a sorozat az első lépést jelentette ebben. Azt tekintettük feladatunknak - ha már rá voltunk feszülve bizonyos társadalmi jelenségekre -, hogy az adott kérdést arra síkra tereljük, ahol komplexitása ellenére is megragadhatjuk valahogyan. A *Pályák* esetében a politikai megosztottság volt a téma, és a játék abszurditása a lehetséges feloldás. A labdarúgás mint globális jelenség megidézésével olyan megfogalmazásra törekedtünk, ami nemzetközi kontextusban is értelmezhető, és nem csupán lokális, aktuálpolitikai áthallása van. Mini focipálya-modelleket készítettünk eltúlzott formai változtatásokkal. A pályákon elképzelt, majdhogynem lehetetlen játék segítségével lehetőség nyílik a csapatok nézőpontjával és a megidézett létélményekkel történő azonosulásra. Meditációs objektumoknak neveztük el őket.

SA: A sportos testen is túlmutató jelenségeket boncolgató alkotásaid önmagukban hordozzák a romlandóság, a hátborzongatóan szép és a borzalmasan esztétikus összefonódását.

Szöllősi Géza: A szépségről - úgy általában - az a téveszménk, hogy szubjektív. Nyilván

SINKOVICS Ede: *ÖN:GŐL. Állóképes edzés Felcsúton, a magyar futball fellegvárában, 2013, zene: Johan StrauSS Golgetter von Pass, MonoLit ART by Sinkovics EdE (Gol Fast), fotó: Dudás Szabolcs, animáció: Akarity A művész jóvoltából*

←

BORSOS Lőrinc: *Pályák, 2013, meditációs objektumok, bükk, méhvasz, változó méret*

→

SZÖLLŐSI Géza: *KITIN*
Project: Sorayama
Fitness, 2020, trópusi
bogarak, műgyanta,
40×30×8 cm
A művész jóvoltából
←

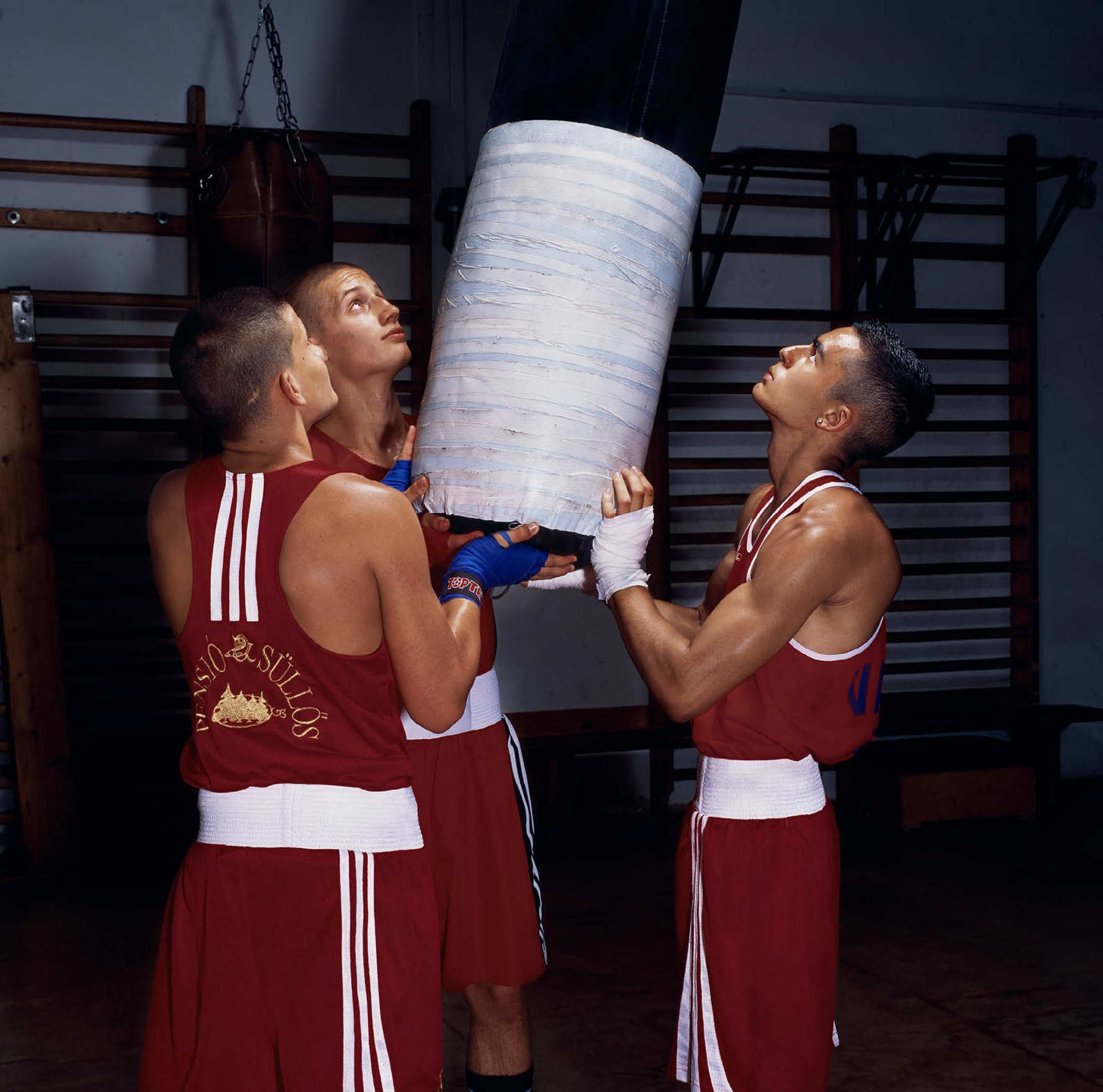
vannak kulturális különbségek, de az alapminta evolúciósan determinált. Lehet toporzékolni és tüntetni, hogy „te is szép vagy, te sem vagy más”, de egyelőre a szépség genetikai beágyazottsága jó ideig nem fog változni. A baudelaire-i romlottság esztétikája ma már nem lázadás, hanem követelmény a művészetben. Létezik valami megmagyarázhatatlan, woodyallenes effekt, miszerint a szép testhez, archoz ostobaság (szóke nők viccek), korlátoltság (kidobóember-sztereotípiák) köthető. Sőt, a sport maga – a fitness, a body building és hasonlók – eleve gyanús,

ahogyan például egy emelvényen a kitevényszett „beautiful people”-ök sorban állnak. Sosem értettem az intellektüelek szépség iránti averzióját. A különlegesen csúnya emberek, akiket eufemizmussal szépnek mondanak, és akár modellként használják őket, valójában ugyanolyan kiváltságosak, mint az evolúciós értelemben vett gyönyörűek. Szóval, nem működik a szépség demokratizálása. Szeretem a szép dolgokat, de nem engedek, hogy olyat csináljak, ezért kénytelen vagyok cselhez folyamodni. Hogyan lehet szépet alkotni úgy, hogy köz-

ben az elvárásoknak megfelelően csúnya is legyen? Megoldásként olyan anyagokat használok, amelyeket nehéz kontrollálni, a végeredmény így képtelen klasszikus értelemben szép lenni, de valahol – remélhetően – mégis az. A Hajime Sorayama japán grafikus 80-as évekbeli robot pin-up girljeit felidéző bogárlányok, ahogyan egyensúlyozni próbálnak ízelt lábaikon, bizarr módon – a maguk módján – még bájosnak is mondhatóak. A figurák bágyadt tekintete, a gumibabák szájára emlékeztető potrohok és a nagy igyekezettel kivitelezett esetlen mozdulatok

HECKER Péter: *Tájkép nyári siugrósáncsal*,
akril, vászon, 100×130 cm
A művész jóvoltából
→

hordozzák az (ön)iróniának azt a szintjét, amelyet megkövetel a haza.

SA: A sport és a képzőművészet mely metszéspontjai érdekelnek?

Hecker Péter: Nem vagyok biztos abban, hogy ennek a két dolognak van közös halmaza. Fiatalabb koromban szenvedélyesen sportoltam, fociztam, amatőr szinten futottam, amíg az izomzatom és a kötőszöveteim bírták. Most már csak biciklizem, azt sem a sport miatt, hanem közlekedési célból. A képzőművészetet szintén szenvedélyesen,

de profi módon űzöm, ez a hivatásom. Azt gondolom, hogy minél izgalmasabb, kiéleztettebb a győzelemért való küzdelem egy sportágban, annál kevésbé hasonlít a művészethez, és minél jobb, lebilincselőbb egy műalkotás, annál kevésbé hasonlít a sporthoz. Egyetlen közös metszéspont lehet a két dolog között, az a katarzisz, amit akkor érzel, ha győz a kedvenc csapatod vagy ami eltölti a befogadót egy műtárgy szemlélése közben. Vannak próbálkozások a sport oldaláról, hogy művészies legyen, gondolok itt, mondjuk, a jégtánagra, a szinkronúszásra vagy a

↑
FABRICIUS Anna: *Az emlékezés nem-helyei, 2007,*
 lambdaprint, 5+1AP, 40×50 cm
 A művész jóvoltából

művészi tornára, de az szerintem – elnézést mindenkitől, aki nem így gondolja – nem művészet, ahogy a balett sem sport. A művészet közelíthet a sporthoz, ha mondjuk, a szobrászok kihívják a festőket egy barátságos futballmérkőzésre a Nemzeti Galéria aulájában. Akkor ez most sport, művészet vagy badarság? Mégis vannak olyan sportágak, ahol számomra az adott sportág eszközei és

szabályai olyan szürreálisak, hogy közelítenek a művészethez. Ilyen például a nyári biatlon, ahol a sportolók görsíken száguldanak, két bottal lökődik magukat előre, a hátukon puská van, és azzal lönek néha. Vagy ilyen a curling, itt egy teáskannaszerű tárgyat csúsztatnak a jégen, és közben két ember dörzsöli a jeget egy „partvissal” a „teáskanna” előtt. A kedvencem a nyári síugrás, már maga az elnevezés is teljesen szürreális, és nagyon szép, ahogy a sportolók a szikrázó napsütésben, a természet zöldjében repkednek.

SA: A sport a gazdasági és mediális vonatkozásai mellett olyan identitásképző erő, amely kikerüli a hagyományos határokat, egyesíti az egyént a közösséggel, a globálissal a lokállal, a teljesítményt a fejlődéssel. Egyetértesz?

Fabricius Anna: Azt, hogy a sport identitásképző erővel rendelkezik, tapasztalatból tudom. Egész gyerekkoromban versenyszerűen atlizáltam, és bár a nem éppen emberbarát edzési módszerek eltávolítottak attól, hogy tovább folytassam, a rendszeres testedzés a mindennapjaim része maradt. Mint mindentől, ettől is kicsit el kell távolodni, hogy aztán az ember a saját testéhez úgy térjen vissza, hogy ismeri a határait, és képes legyen azokat tudatosan feszegetni. A test egy kert: folyamatosan kell vele fog-

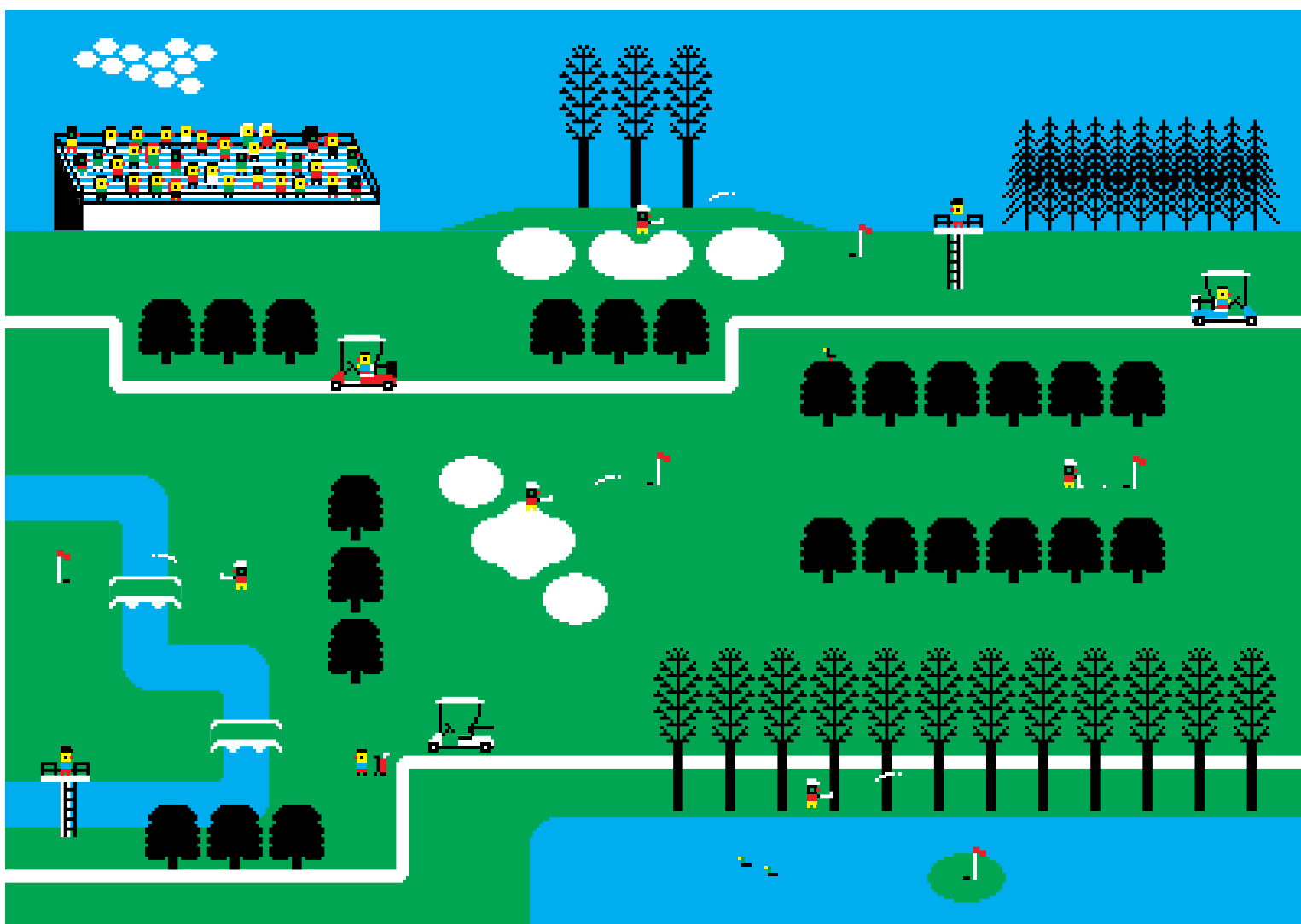
lalkozni. A futás (középtávú voltam) eléggé magányos sport, mégis a csapattársaimhoz fűződnek gyerekkorom meghatározó csoportélményei. Az egyén feloldódik a közösségben, és ez mind a mai napig hiányzik. A sporthoz tartozó egységgel, a sportban lévő apró mozdulatok fontosságával foglalkoztam a *Techné* című sorozatomban, melyben fizikai munkások csoportképeit váltják különböző sportolók megrendezett csoportképei. Ugyanis kiderült, hogy a görögök a „techné” kifejezést – ami mesterségbeli tudást jelent – mind az iparosokra, mind a sportolókra használták. Ami annyit jelent, hogy egy sportoló (és iparos) úgy sikeres, úgy tudja teljesítményét növelni, ha tudatosan használja az elsajátított mozdulatokat és mozdulatsorokat, azaz tisztában van a saját testével. A *Techné*-ben egy-egy mozdulat látható, mely nem kulcsmozdulat, mégis elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyakorlat sikeresen végrehajtható legyen. A versenysport mindig teljesítményorientált, ami folyamatos szorongással társul. Az *Emlékezés nem-helyei* című sorozatom egyik képe egy versenyhez fűződik: hogyan lesz úrrá a tudat, majd győzi le a testet egy kiélezett helyzetben? Folyamatos diskurzus folyik arról, hogy az edzőnek való kiszolgáltatottság, az állandó és tudatos stresszhelyzetek hosszú távon vajon rendelkeznek-e elég motivációs erővel

egy versenysportoló számára. Ezzel a fajta kiszolgáltatottsággal kezdtem el pár éve foglalkozni, ami minket gyerekként a csapatban körülvevett.

SA: A golf sport vagy művészet?

Kárpáti Tibor: Nem vállalkozom ennek eldöntésére, mert a háromból két témában nem vagyok otthon, és attól félek, az egyik épp a művészet. A kép illusztráció. Azt hiszem, ezt lehetne a képem alá írni. Illusztrátorként sokféle feladat megtalál. Egyszer San Francisco tradicionális mexikói éttermeinek kínálatából kell ihletet merítenem, másszor a Microsoft redmondi székhelyének épületei a kiindulási alap, harmadszor egy népszerű videójátékot kell tanulmányoznom. Elég széles a spektrum, és nem mindegyik téma vág egybe az érdeklődési körömmel. A magazinillusztrációk rövid határideje miatt muszáj gyorsnak lenni. Pár nap alkotói munka van mindössze a megbízás napja és a leadás határideje között. Ez a pár nap általában arra elég, hogy az illusztrátor szerez valamiféle felületes tudást az adott témáról, de arra nincs esély, hogy elmélyüljön benne.

KÁRPÁTI Tibor: *Green Thumbs*,
2012, digitális grafika
A művész jóvoltából
↓

Ez a golfpálya az amerikai Golf Digest magazin megbízására készült. Erre a munkára is néhány napom volt csupán, így nem alakult ki szoros kötődésem a golfhoz. Utánanéztam a szabályainak, a golfpálya pontos felépítésének, rákerestem híres játékosokra, próbáltam minél emblematikusabb, de mindenki számára könnyen dekódolható jeleket alkotni. Az információgyűjtés után elkezdődött az igazi kreatív munka, a képalkotás folyamata. Majd a végeredményt természetesen ellenőrizték a magazin munkatársai is, hogy ne legyen benne szakmai hiba. De nagyjából a leadás határidejével együtt véget is ért a kapcsolatam a sportággal – vagy művészeti ággal, ha úgy tetszik.

SA: *Workout – a fine sense of patriotism* című fotósorozatod a fiatalság, az egészségkultusz és a testnevelés bemutatásán keresztül mutat rá különféle ideológiák problematikus voltára.

Kudász Gábor Arion: A fiatalság, a testedzés vagy a nemzeti öntudat nem problematikus önmagában, az viszont annál inkább, amikor alantas érdekek szolgálatába állítva elegyítik ezeket. Ami foglalkoztatott, az az irányított

történelmi emlékezet és egy egészségközpontú, spontán közösségi élmény abszurd együttállása. Lenyűgöz és egyúttal elborzaszt a manipuláció és a köpönyegforgatás leplezetlensége. A sorozat egy ebből a szempontól emblematikus szervezet jubileumi találkozóját veszi példaként, a kisajátítás és az átszínezés gesztusaival, a történelmi példákhoz hasonlóan szándékolt, didaktikus és átlátszó eszközökkel reagál a politikai plaszticitás jelenségére. Másfél évszázados történelme alatt az összes, egymással a felszínen összeegyeztethetetlen, de működési mechanizmusát tekintve közel azonos hatalmi tömörülés megkísérelte a SOKOL gimnasztikai klubokat politikai üzenetek szócsövéné tenni, többnyire sikerrel. Meglepő volt látni, hogy a résztvevők milyen készséggel fogadják el az átírt narratívákat. A kondicionálás egyszerre fizikai és mentális síkon megy végbe. Erre próbáltam a magam nézőpontját rávetíteni, hiszen magyarként másként viszonyulok a cseh nemzeti öntudat megerősítésének céljából még a Monarchia idején létrejött klubhálózathoz, más a kondicionálásom, mások a reflexeim. Gyerekkorom hazugságokkal teletömött, ételszínezékes, ragacsos, cukor-

↑
KUDÁSZ Gábor Arion:
Flooded Field (S.O.S. Signal), 2020
A művész jóvoltából

mázás emlékeit felidézve eljátszottam a lehetőséggel, hogy a tömegsporteseményt az egyén szintjén, az egyén szemmagasságából szemlélhetem, ahol a részt vevő fiatalok kikacsintanak a rájuk osztott szerepből. Ez értelemszerűen nem az a távlat, mint ahonnan a politika szeretné őket láttatni. Valaki azt hozta fel a sorozat ellen, hogy „ráolvasás”, azaz képletesen szólva látszanak a hasadások a témára ráerített lobogón. Számomra ez a tökéletlenség a legőszintébb, az ügyetlensége pedig a legszerethetőbb vonása a sorozatnak.